

Bu Ülkeden Gitmek

Yeni Türkiye'nin göç iklimini buradakiler ve oradakiler anlatıyor

Gözde Kazaz 1987 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden mezun oldu. Açık Radyo'da program yapımcısı, Agos gazetesinde editör ve muhabir olarak çalıştı. Gezi eylemlerine katılanlara yönelik polis şiddetini kayda geçiren *Polis Destan Yazdı: Gezi'den Şiddet Tanıklıkları* (İletişim Yayınları, 2015) adlı kitabın beş yazarından biridir. Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku programında yüksek lisans öğrenimine devam ediyor. Çınar'ın annesidir.

H. İlksen Mavituna 1986'da Samatya'da doğdu. İstanbul ve Galatasaray üniversitelerinde felsefe öğrenimi gördü. 2005 yılından bu yana çeşitli kurumsal ve editoryal görevler üstlendiği Açık Radyo'da günlük kültür ve sanat yayını Açık Dergi'yi hazırlamaktadır. *Polis Destan Yazdı* adlı kitabın yazarlarından ve siyaset, ekoloji ve fenomenoloji alanlarında yayınlanmış çevirileri bulunmaktadır. Üsküdar'da yaşıyor.

Bu Ülkeden Gitmek

Yeni Türkiye'nin göç iklimini buradakiler ve oradakiler anlatıyor

Gözde Kazaz ve H. İlksen Mavituna

© Metropolis Yayıncılık, 2018

ISBN 978-605-66693-6-1

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının izni olmaksızın mekanik ya da elektronik hiçbir yolla çoğaltılamaz ve başkalarına iletilemez. Tüm hakları saklıdır.

Yayına hazırlayanlar: Onur Öztürk ve Cansen Mavituna

Düzeltili: Deniz Güney

Deşifreyon: Seçil Türkkkan, Ayşegül Oğuz, Hazal Çelik, Gözde Üçok

Kapak tasarımı: Beste Doğan

Baskı ve cilt: Ana Basın Yayın

B.O.S.B. Mermeciler Sanayi Sitesi 10. Cad. No: 15

Beylikdüzü İstanbul Tel: (212) 422 7929

Sertifika no: 20699

Birinci baskı: Eylül 2018

Metropolis Yayıncılık

Caferağa Mahallesi Şair Latifi Sokak No:79/4 Kadıköy 34710 İstanbul

info@metropoliskitap.com | www.metropoliskitap.com

Sertifika no: 34045

BU ÜLKEDEN GİTMEK

Gözde Kazaz ve H. İlksen Mavituna

İçindekiler

	Sunuş	7
	<i>Prof. Dr. İbrahim Sirkeci</i>	
	Önsöz	17
I	Memleket Tahayyülleri	27
II	Göç Motivasyonları	43
III	Yeni Hayat	71
IV	Bir İhtimal Daha Olsa Gerek	103
	“Aklımla bakınca karamsarım, yüreğimle bakınca iyimserim”	113
	<i>Bekir Ağırđır'la söyleşi</i>	
	Görüşmecı tablosu	136

Önsöz

1960'lardaki işçi göçü sırasında Almanya'ya giden ve 1980'li yıllarda "sıla"ya kesin dönüş yapan bir anne babanın çocuğu Zümrüt, otuz küsur sene sonra, 10 yaşındaki çocuğunu da yanına alarak Almanya'ya geri dönüyor. Türkiye'de sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bir konumda olmayan, yıllar boyu kültür sanat alanında prestijli projelerde çalışmış olan Zümrüt'ü Almanya'da bekleyen hazır bir işi de yok. Peki o zaman neden gidiyor? Daha doğrusu, tıpkı Zümrüt gibi iyi eğitilmiş, yüksek vasıflara sahip, ekonomik açıdan toplumun geniş kesimlerine nazaran daha avantajlı sayabileceğimiz Türkiyeliler ülkeyi neden terk ediyorlar?

Yüzyıllardır tam anlamıyla bir "göç coğrafyası" olagelen Türkiye'de son yıllarda yaşanan göç hareketliliği öncekilerden biraz daha farklı görünüyor. Elinizdeki çalışmanın çıkış noktasını da işte bu yeni göç hareketliliğinin geçmişe kıyasla hangi açılardan farklı olduğu, kendini gitmek zorunda hisseden bu "huzursuz yurttaş"ların neden bu hisleri taşıdıkları ve hangi saiklerle harekete geçtikleri yönündeki sorular oluşturuyor. Amacımız, Türkiye'de yaşayan, somut yaşamsal bir tehditle yüz yüze kalmamış olsa da, yani *gitmek zorunda olmasa da*, gerek duygusal gerekse

de zihinsel olarak tehdit altında olduğunu, bu nedenle de gitmek zorunda kaldığını hisseden kişilerin hikâyelerine kulak vermek.

Küresel piyasa araştırma grubu New World Wealth tarafından yayınlanan “Küresel Servet Göçü 2018” başlıklı rapora göre, son üç yıl içinde Türkiye’den 13 bin milyoner yurtdışına göç etti; bunların 12 binini son iki senede gidenler oluşturuyor. Türkiye, bu istatistikle Çin ve Hindistan’dan sonra milyonerleri en çok dışarı giden üçüncü ülke.² Regent’s Üniversitesi’nde uluslararası göç, nüfus hareketleri ve işgücü piyasaları konularında çalışan Prof. İbrahim Sirkeci’nin Türkiyeli ve Suriyeli mültecileri odağına aldığı makalesinde yer alan verilere göre, 2006-2016 yılları arasında Türkiye’den gelişmiş ülkelere her sene ortalama 6 bin iltica başvurusu yapılırken, 2016’nın ilk 10 ayında bu sayı 9600’e çıktı; bir önceki yıl 1300 olan sığınma başvuru sayısı ise 2016’da 5160’a fırladı.³ Bu genel verilerin yanı sıra göç ikliminin izini ülkeler özelinde de sürmek mümkün. İngiliz İçişleri Bakanlığı’nın verilerine göre, Haziran 2016’da öğrencilere verilen kısa dönemli vizelerde yüzde 28 oranında artış yaşandı. Bu artışın yüzde 40’ı, Türkiye vatandaşlarından gelen başvurulardan kaynaklanıyordu. Aynı şekilde Alman Akademik Değişim Servisi’nin (DAAD) istatistiklerine göre, Almanya’da okumak için Türkiye’den başvuran öğrenci ve akademisyenlerin sayısında da artış var.⁴

Bunlar ve benzeri veriler, Türkiye’den göçün bir vaka haline geldiğini gözler önüne seriyor. Orta ve üst-orta sınıftan, politik olarak Türkiye’deki mevcut iktidara ya da genel olarak Türkiye’deki siyasi gidişata muhalif, çoğunlukla küresel işgücü piyasasına eklenilebilecek mesleklere sahip olmakla birlikte esasen mesleki değil, güvenli ve huzurlu bir ortamda yaşamakla ilgili

---

2 “Global Wealth Migration Review 2018” <https://samnytt.se/wp-content/uploads/2018/02/GWMR-2018.pdf> (Son erişim: Ağustos 2018)

3 Sirkeci, İ. (2017) “Turkey’s refugees, Syrians and refugees from Turkey: A country of insecurity”, *Migration Letters*, 14(1), s. 127-144.

4 <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2017/02/03/istatistiklerle-beyin-gocu/> (Son erişim: Ağustos 2018)

kaygıları olan, son yıllarda yaşanan sosyokültürel dönüşümden ve sonuçlarından huzursuzluk duyan ve en genel tabirle “bunalmış” kitlenin göçü, göçler coğrafyası olan Türkiye’de, özellikle son 60 yılda yaşanan kitlesel göçlerden farklı. 1960’larda Avrupa ülkelerine yönelik göç hareketindeki gibi tek saik geçim derdi olmadığı gibi, 12 Eylül 1980 darbesi sonrası yaşanan göçteki gibi gidenlerin çoğunluğu siyasi bir kimliğe de sahip değil. Ayriyeten, 1990’lar itibariyle hızlanan ve “beyin göçü” olarak adlandırılan göç sürecinde gidenlerden de farklılar: Eğitim ya da mesleki amaçlarla yurtdışında yaşarken ülkeye yatırım yapma ve kesin geri dönüş ihtimali pek de gözetilmiyor; görünüşe göre gidenlerin çoğu ülkeden yaka silkererek, bir daha dönmemesine gidiyor.

Üstelik bu yeni göç dalgası artık “orta sınıf/beyaz yakalı” şablonunu da zorluyor: Sosyoekonomik olarak avantajlı diyebileceğimiz grubun yanında gazeteciler, akademisyenler, sanatçılar ve kendilerini prekarya konumunda hisseden çeşitli mesleklerden zihin emekçileri de buralardan gitmeye başladı. Ayrıca, son beş yılda yaşanan bu göç hareketliliğinin özneleri sosyoekonomik olarak çeşitlenirken, gidiş nedenleri de değişmekte. Artık terk etme motivasyonları arasında hayal kırıklığından umutsuzluğa, bıkkınlıktan korkuya dek muhtelif duygular ön plana çıkıyor.

Biz bu çalışmada, yakından tanığı olduğumuz bu yeni göç hareketliliğinin nedenlerini, gidenlerin/gitmek isteyenlerin hikâyeleri ve kişisel deneyimleri ışığında anlamaya çalıştık. Önce kendi sosyal çevremizde gözlemlediğimiz, ardından dijital medya platformlarında işitir olduğumuz ve nihayet yaygın medyada da tartışılmaya başlanan bu göç hareketliliğinin altında yatan saikleri kayda geçirmek ve bu yeni göç fenomeninin anlamını kavramak üzere çalışmalarımıza 2017 başında başladık. O tarihten bugüne, söz konusu göç hareketliliğini genel dış göç istatistiklerinden ayırıştırabileceğimiz somut veriler olmasa da, konunun medyanın gündeminde halen aynı yoğunlukta yer bulduğu kesin.⁵

---

5 Genel dış göç istatistiklerinden en günceli 2018’in eylül ayında TÜİK ta-

Bu çalışmanın kapsamı ve metoduyla ilgili ayrıntılara geçmeden önce, konunun medya boyutunu değerlendirmek üzere bir parantez açmamız gerek. Çünkü özellikle son üç yıl içinde çıkan haberlerde konuya nasıl yaklaşıldığını, gazetecilerin bu göç olgusunu nasıl yansıttığını, köşe yazılarında buna nasıl yer verildiğini hatırlamak, çalışmamızın hangi boşlukları doldurmaya çalıştığı konusunda bir fikir verecektir diye umuyoruz.

Olumlu veya olumsuz çağrışımlarından bağımsız olarak artık hemen herkesin üzerinde uzlaştığı bir adlandırma olan “Yeni Türkiye”nin hayli çalkantılı geçen son üç yılına damgasına vurmuş olayları, süreçleri, sorunları ve krizleri bir çırpıda sayabilmek artık hiçbir faninin harcı değil. 7 Haziran seçimleri sonrası Kürt meselesinde çözüm sürecinin “buzdolabına kaldırılması” ve sonrasında hızla tırmanan şiddet atmosferi, 15 Temmuz darbe girişimi, OHAL süreci ve KHK’lar, demokratik hakların baskı altına alınması, bozulan ekonomik dengeler, ilköğretimden üniversiteye dek eğitim alanına hakim olan karmaşa, adalet sistemine duyulan genel güvensizlik gibi hemen ilk elden akla gelebilecek pek çok konu başlığı aslında iki temel sonuca bağlanıyor: hemen her alanda etkisini hissettiren derin bir kutuplaşma ve yaygın bir huzursuzluk.

Bütün bu koşullar altında Türkiye’de yaşarken bunaldığını hissedenen, olumsuz bulduğu gidişatı değiştirmek, sorunlara çözüm bulmak için elinden bir şey gelmediğini düşünen ve nihayetinde siyasi özne vasfını kaybettiği sonucuna varan; kısacası, mutsuzluğu umutsuzluğa dönüşen bir kimse için yurtdışına taşınmak, yeterli maddi ve manevi şartlara da sahipse eğer, somut seçeneklerden biri haline gelmeye başlamıştı zaten ve nitekim ilk göç hikâyeleri de önceleri sosyal medyada, bloglarda, çeşitli sözlük platformla-

---

rafından yayımlandı. Buna göre 2017 yılında Türkiye’den yurtdışına göç edenlerin sayısı 2016 yılına göre yüzde 42’lik artışla 253 bin kişiyi buldu. Yaşlara göre Türkiye’den en fazla göç veren kesim ise, yüzde 15,5’lik oranla 25-29 yaş grubu. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30607>

rında görünür olmaya başladı. Bunda, gitmeye karar verenlerin bir bölümünün, bu eylemi nedenleriyle birlikte bir tür “manifesto”⁶ haline getirerek paylaşımlarının da etkisi vardı elbette.

Bu terk-i diyar anlatıları sosyal medya üzerinden yayıladır- sun, medyanın konuya yönelik ilgisi de bir yandan artıyordu. Özellikle 1 Kasım 2015 seçimlerinin ardından, konuyla ilgili haber dosyaları hazırlanmaya başlandı.⁷ Bu dosyaların yanı sıra, oturma izni kazanmak için hangi ülkeye hangi tutarda yatırım yapmak gerektiğini listeleyen haberler ile “yatırım vatandaşlığı” adı verilen trendin yükselişinden söz eden yazılar sık sık yayınlanır oldu. Bu haberleri besleyen kaynaklar ise Almanya’dan Kanada’ya, Yunanistan’dan Avustralya’ya dek çeşitli ülkelerdeki yatırım ve oturma süreçleri hakkında danışmanlık hizmeti veren şirketlerin veyahut göçmenlik ajanslarının sayısındaki artışı.

Bu ilk dönem haberlerin ardından, 2016 itibarıyla haberler iki aks üzerinden ilerleyerek iki meslek grubunu odağına almaya başladı: akademi ve bilişim sektörü. Ocak 2016 itibarıyla kamuoyuyla paylaşılan “Bu Suça Ortak Olmayacağız”⁸ başlıklı bildiriye imza atan yüzlerce akademisyen işten atıldı, haklarında adli ve idari soruşturmalar açıldı ve neticede yaşamlarını (ve çalışmalarını) Türkiye’de sürdürebilmeleri için gerekli şartlar neredeyse ortadan kaldırıldı. Böylece, bu süreçten doğrudan etkilenen ve yurtdışında çalışma ve yaşama olanaklarına ulaşmada daha avantajlı olan çok sayıda akademisyen çeşitli yollarla Türkiye’den ay-

---

6 Örneğin Eksisözlük’te halen popülerliğini koruyan “Türkiye’den s... olup gitmek” başlığı altında bu manifestoların muhtelif biçimlerini görmenin yanı sıra Türkiye’den göç etme trendinin seyri ve bu fenomene verilen farklı tepkileri de takip etmek mümkün.

7 “Gidenler”i konu edinen ilk haber örneklerinden biri için bkz: “Savaş değil seçim göçmenleri: Artık ‘basıp gitmek’ isteyenler anlatıyor...” <http://www.diken.com.tr/savas-degil-secim-gocmenleri-artik-basip-gitmek-isteyenler-anlatiyor/>(Son erişim: Ağustos 2018)

8 Konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz.: Kerem Altıparmak ve Yaman Akdeniz, *Barış İçin Akademisyenler: Olağanüstü Zamanlarda Akademiyi Savunmak*, İletişim Yayınları, 2017.

ılmaya başladı. İmzacı akademisyenlerin yurtdışına göç edişleri hakkında muhalif medyada çeşitli haberler ve söyleşiler yayınlandı. Bunların yanı sıra konuyla ilgili yabancı basın mahreçli haberler, Türkiye’den Batı’ya yönelik akademisyen göçünün ulaştığı boyutla ilgili çarpıcı verileri, akademisyenlerin kendi deneyimleri ve gelecek perspektifleri eşliğinde sunuyordu. Bu bireysel anlatıların yanında, çeşitli uzmanların yorumlarıyla, Türkiye’de eğitimin geleceğinin tehlikeye girdiği, önümüzdeki yıllarda eğitim krizinin yaşanacağına dair bilgilere de yer verilmekteydi.⁹

Almanya’ya göç eden yazılımcı Yiğit Güneli’nin eski çalışma arkadaşları Fatih Erikli ve Hana Kamer’le birlikte hazırladığı “Büyük Göç” isimli veri tabanı,¹⁰ Türkiye’den göç edenlerle ilgili elde resmi veriler olmadığı göz önüne alındığında, önemli kaynaklardan biri sayılmalı. Tamamen gönüllü bir çalışmanın ürünü olan bu veri tabanında, Türkiye’den göç eden ve bunu bizzat bildiren 1750 kişinin bilgileri görselleştiriliyor. Büyük Göç’te yer alan bilgilere göre Türkiye’den göç edenlerin en fazla tercih ettikleri ülke Almanya’yken, en çok kayıt 2016 yılına ait. Mesleklere göre en çok bilişim sektörü göç verirken, bunu mühendislik ve akademi takip ediyor. Burada sunulan veriler, konuyla ilgili medyada çıkan haberlerdeki odak noktalarıyla uyum içinde.¹¹

---

9 Esasında son dönemde yaşanan bazı gelişmeler bu öngörüğü destekler nitelikte. Özellikle 2017 itibarıyla çıkan bazı haberlerde, yurtdışında okumak için yapılan başvuruların üniversite çağından liseye kadar düştüğü, yabancı dilde eğitim veren kolej mezunlarının büyük bir kısmının yurtdışında okumaya gittiği ve Türkiye’deki yabancı öğretmen ve öğrenci sayısının azaldığı yolunda bilgiler yer alıyor. Bu minvaldeki haberlere bir örnek için bkz: “Kolejler yabancı hoca bulamıyor, Erasmus’la Türkiye’ye gelen öğrenci sayısı yarı yarıya azaldı!” <http://t24.com.tr/haber/kolejler-yabanci-hoca-bulamiyor-erasmusla-turkiyeye-gelen-ogrenci-sayisi-yari-yariya-azaldi,551013> (Son erişim: Ağustos 2018)

10 <https://buyukgoc.github.io/> (Son erişim: Ağustos 2018)

11 Başlı başına bir araştırmayı hak eden “Türkiye’den göç eden yazılımcı/bilişimci” fenomeni, parodi haber sitesi Zaytung’un şu haberinde veciz bir şekilde özetleniyor: “Henüz Hiçbir Çalışanın Yurtdışına Taşınmayı Başaramadığı Yazılım Firması, Piyasadaki En B*ktan Personeli Bün-

Bu kitabın hazırlıklarına başladığımız 2017 yılının ilk aylarında konuyla ilgili öğrenmek istediklerimiz, yukarıda özetlemeye çalıştığımız bu göç haberlerinin gösterdiğinden biraz daha fazlaydı. Göç edenlerle ilgili basmakalıp tanımlamaların ötesine bakıp, Türkiye’de sürdürdükleri yaşamdan neden vazgeçtikleri, maddi ve manevi olarak nasıl karar verdikleri, hangi aşamada harekete geçtiklerini öğrenmek istedik. Göç edenlerin hedef ülkeye vardıldıktan sonra nelerle karşılaştıklarını genellikle blog yazılarından takip etmek mümkün olsa da, son zamanlardaki birkaç örnek dışında basındaki haberlere pek konu edilmediğini söyleyebiliriz; edilse bile çizilen pembe tablolar çoğu zaman gerçeklerden uzak görünüyor. Ekseriyetle Avrupa ülkelerine yönelen görüşmecilerimizin oradaki yaşantılarına ilişkin merak ettiklerimiz arasında, azınlık olmanın ne anlama geldiği, nasıl bir entegrasyon süreci yaşandığı, Türkiye’yle ilişkilerinin uzaktan nasıl devam ettiği (veya etmediği), dönmeyi düşünüp düşünmedikleri gibi sorular vardı.

Bunları merak ederken, göç eyleminin bir tür turnusol kâğıdı ya da “Bir ihtimal daha var mı?” minvalindeki kardeşine de bakmak istedik; yani gitmeyenlere, gitmemeyi tercih edenlere... Zira görüşmelere başladığımız dönem bir ara öyle bir duruma gelindi ki, sanki gitmek değil gitmemek, kendi ülkende kalmak bir tercihmiş ve açıklanmaya muhtaçmış gibi algılanabiliyordu bazen. Bu durumda, gitmenin manasızlığı üzerine kafa yoran bazı görüşmecilerimizle buradaki hayata dair beklentilerini ve kalma nedenlerini konuştuk. Sayıca kalabalık olmasalar da anmamız gereken “misafirlerimiz” de var: Hayatlarının aşağı yukarı son 10 yılını bir şekilde Türkiye’de geçirmiş, Türkiye dışında da akan bir hayatı olan yabancı uyruklu görüşmecilerle, dışarıdan bir gözün bazen daha iyi görebileceği fikrinden hareketle, bu topraklardaki zihinsel ve siyasi dönüşümü konuştuk.

---

yesinde Topladığından Şüphelenmeye Başlıyor...” <http://zaytung.com/haberdetay.asp?newsid=331426>

Bu çalışma, herhangi bir akademik/bilimsel iddia taşıyor; belli bir sosyolojik araştırma metodunu takip etmiş de değiliz. Yıllardır işitsel ve yazılı medya alanlarında çalıştığımız için biz konuya daha ziyade gazetecilik perspektifinden yaklaştık. Derinlemesine mülakat tekniklerinden yararlanmış, elimizdeki veriyi içerik analizi metoduyla işlemiş ve görüşmecilerimize kartopu yöntemiyle ulaşmış olsak da, görüşeceğimiz kişileri belirlerken demografik kriterlerden ziyade kişilerin hikâyelerine öncelik verdik. Yine de görüşmecilerimizi seçerken farklı meslek gruplarından olmalarına özen gösterdik. Tek bir kuralımız vardı: Herhangi bir ülkeye iltica başvurusu yapanlarla görüşmedik. Zira iltica ve mültecilik, bu çalışmanın sınırlarını aşan bambaşka bir durum. Biz sadece, somut bir tehditle karşı karşıya olmayan ve gitmeye mecbur olmasa da gitmek zorunda hisseden kişilerin hikâyelerine kulak vermek istedik. Neticede bu çalışma kapsamında 28-49 yaş aralığında 16'sı kadın, 11'i erkek, toplam 27 kişiyle görüştük. Türkiye'de yaşayan veyahut yurtdışında yaşamakla beraber ziyaret amacıyla Türkiye'de bulunan görüşmecilerle Kadıköy, Be-yoğlu, Şişli gibi semtlerdeki kafelerde yüz yüze görüştük; diğer tüm görüşmelerde ise Skype ve Hangouts gibi görüntülü iletişim araçlarından faydalandık. Görüşmecilerimizin bazıları, çalıştıkları şirketlerdeki pozisyonları nedeniyle isimlerinin kitapta yer almasını istemedi; biz de herkese eşit muamele etmek adına tüm görüşmecilerin adını gizleme ve her birini birer rumuzla anma kararı aldık. Çalışmamızı anlattıktan sonra konuya ilgi göstermeyen çok az kişi oldu; çoğu ilgiyle ve merakla bizimle görüşmeyi kabul etti, sorularımıza samimiyetle cevap verdiler. Kendilerine minnettarız.

Kitabın “Memleket Tahayyülleri” başlıklı ilk bölümünde, ülkedeki gidişatın bireylerin hayat hikâyelerini hangi alanlarda ve dönüm noktalarında tökezlediğini; Türkiye'ye ilişkin hissiyatları, düşünceleri, hayal kırıklıklarını, kızgınlıkları ve korunabildiği kadarıyla umutları anlamaya çalıştık. “Göç Motivasyonları” başlıklı ikinci bölümde, ülkeyi terk eden görüşmecilerin göç etme kararı

nı hangi motivasyonlarla verdiklerini, hangi nedenleri göz önüne aldıklarını konuştuk. Bu bölümde medyadaki haberlere yansıyan göç nedenlerinin yanında, neredeyse hiç bahsedilmeyen, daha derinlerde yatan birtakım nedenlerin de izini sürdük. “Yeni Hayat” başlıklı üçüncü bölümde, belirli konu başlıkları üzerinden göç edilen ülkeye adapte olup olamama gerilimine ve adaptasyon süreçlerindeki deneyimlere odaklandık. Son üç yıl içinde yurtdışında yaşamaya başlayanların deneyimlerini özellikle merak ediyorduk, zira göç edilen ülkedeki koşullardan bağımsız olarak göç eyleminin kendisiyle ilgili kıymetli bilgilerin bu deneyimlerde saklı olduğu kanısındaydık. Bir de bütün bu hikâyelerin turnusol kâğıdı diyebileceğimiz “gitmeyenler” var: “Bir İhtimal Daha Olsa Gerek” başlıklı son bölümde, göç etme imkânlarına sahip olmakla birlikte “her şeye rağmen” Türkiye’de kalmayı seçenlerin nedenlerine ve umutlarına kulak verdik. Nihayet kitabın sonunda, KONDA Genel Müdürü Bekir Ağırır’dı Yeni Türkiye’nin göç iklimini enine boyuna değerlendirdiğimiz kapsamlı söyleşi yer alıyor. Bekir Ağırır, ele aldığımız göç fenomeninin dünya ölçeğinde yaşanan sosyoekonomik ve kültürel dönüşümle nasıl etkileşim halinde olduğu ve bunun Türkiye’de uç veren değişim arayışları bağlamında ne anlama geldiği hakkında çarpıcı gözlemlerde ve yorumlarda bulundu.

Editörlerimizle yaptığımız ilk toplantılar esnasında herkesin gitmeye ya da kalmaya ilişkin kendine ait bir ajandası vardı. Ülkede olup bitenlerden soyutlanamayacağımız gibi, çalışmanın konusuna dair şahsi kanaat ve duygularımızın olmasını da yadırgamadık. Bu durumun, çalışmanın “objektifliği”ne hanel getireceğini de düşünmedik. Kendi kişisel pozisyonumuzun farkında olarak, görüşmecilerimizle dinamik bir ilişki içerisindeyken gitmek ya da kalmakla ilgili düşündüklerimizin onlara ilişkin tavrımızı etkilemesine izin vermedik. Fakat ilginç olan, görüştüğümüz her kişiyle biz de gitmek, kalmak, memleket, yuva, göç konularında düşündüklerimizi, bildiğimizi sandığımız şeyleri yeniden gözden geçirdik, bildiklerimizle sınandık. Dolayısıyla, bu kitabın müellif-

leri olarak, çalışmanın sonunda, başlangıçtakinden farklı yerlere geldiğimizi söyleyebiliriz. Fakat bundan hiç şikâyetçi değiliz!

Bu kitap, nedenler ve nasıllar hakkında; dolayısıyla son sözü söylemekten, genellemelere varmaktan imtina ettik. Çünkü asıl merakımız sayılar değil, hikâyelerdi. Burada yer verdiğimiz ve başka pek çok mecrada karşılaştığımız bireysel hikâyelerin, iyi eğitilmiş, donanımlı ve ülkenin gidişatından hoşnutsuz kesimde gitgide daha görünür hale gelen bu göç eğilimini anlamada istatistiklerden, grafiklerden daha faydalı olacağına inanıyoruz; zira bu ülkede “çoğunluk”tan farklı düşünen, hayatını evrensel değerler üzerine inşa etmek isteyen insanların kendilerini içinde buldukları sıkışmışlık, bunaltı, umutsuzluk gibi kanlı canlı duyguları anlamanın ve aktarmanın bize göre yegâne yolu bu.

***

“Bir kitap projemiz var” diyerek bizi bu çalışmaya dahil eden ve süreç boyunca yalnız bırakmayan Metropolis editörlerine; görüşmecilere ulaşma konusunda bize yardım eden, ses kayıtlarının deşifasyonu gibi süreçleri üstlenen, tıkandığımızda fikirleriyle destek veren herkese teşekkür ederiz. Kitap için yazdığı sunuş metniyle konuyu küresel bağlamı içinde değerlendirebilmemiz için bize bir çerçeve sunan göç araştırmacısı Prof. Dr. İbrahim Sirkeci’ye ve göçün kentleşmeyle ilişkisinden Türkiye’yi bekleyen dönüşümün ipuçlarına dek meseleyi hayli geniş bir zeminde yorumlayan KONDA Genel Müdürü Bekir Ağırır’a şükranlarımızı borçluyuz.